չատակները կը գտնենք, որոնք այնչափ աւելի մոռացութեան մէջ կ'իյնան՝ որչափ անհուն քաղքին հին երեսը նորա նոր չէնքերով կ'այլայլի։

ԿԱՐԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԲԱՐԻՈՒ ԴԱՍՏԻԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Մօր մը մահուան անկողնին վրայ ուխտադիր մը։

Գերմանիոյ հարաւային կողմը լեռներէ պատած ձորի մը մէջ գիշերը իր թանձր մթութեան վերարկուն տարածած էր, ամենայն ինչ խորին քնոյ մէջ թաղելով։ Արեւելեան և արեւմտեան կողմերը մէկ քանի աստղեր կը ցոլային. բայց միայն ձորին ան կողմը, ուր պըտղաբեր ագարակներու և գեղեցիկ մարգագետիններու մէջ մեծ գիւղ մը կար՝ անսովոր թանձր մթութիւն մը պատած էր։ Մրրիկ մը կը գուշակուէր սպառնալից՝ որ պզտիկ առիթ մը կը սպասէր իր ապականարար կատաղութեան արձակուրդ տալու։ Գեղին մէկ կողմը ուր աւելի կը սպառնար մրրիկը, օդը պայծառ ատեն գոթացի ճարտարապետութեամբ դղեակ մը կը տեսնուէր. որուն պատուհանէն նայողին աչքերը կը զբօսնուին խորունկ հեռաւոր լեռնապատ տեսարանով։ Այս դղեկին չորս կողմի ծառազարդ հովանաւոր զբօսատեղիք զուարճասէր օտարականը իրենց կը ձգէին, որ անզբաղ և անհոգ կ'անցուներ ժամանակը այն կամարաձև հովանոցներուն, այրերուն, փորը ջրվէժներուն և այլ ասոնց նման զբօսալեայց այցելութեամբը, 'ի պարծանս այն դղեկին տիրոջը՝ որ իր ճարտարութեամբը կըրցեր էր այն տեղը այնպէս գեղեցիկ կերպով զարդարել։ Սակայն այն տեղի գեղացիները դղեկին տիրոջը վրայօք հարցնող օտարականներուն ուրիշ բան մը զրուցել չէին գիտեր, բայց եթէ բարի և հիւրասէր մարդ ըլլալը, ամենուն հետ միշտ սիրով ապրիլը և աղքատաց վրայ մեծ գութ ունենալը. և որ տասը տարի առաջ Հարուստ անգլիացիէ մը այս կալուածը գնելով առանձնակեաց կեանք մը անցնելու լեռներուն մէջ քաշուած էր։ Աւելք դարձեալ այս ալ կ'աւելցնէին ըսելու, թէ առաջ շատ կալուածներ ունի եղեր 'ի Գերմանիա. բայց 1790ին խռովութեամբը մեծաւ մասամբ կորնցնելով, հազիւ թէ կեանքըն այն գաղանասիրտ մարդկանց ձեռքէն ազատեր փախեր էր։

Գեղի երէցը յարգոյ տէր պատուանուամբ կը կոչէր ղինքը, և այն անունն էր ամենուն բերանը։ Ձակտին վրայ նշաններ կը տեսնուէին՝ յիշատակ անոր այրասիրտ քաջութեանը։ Բոլոր գեղացոց հետ քաղցրաբարոյ, միայն երիցուն հետ բարեկամութեամբ կապուած էր։ Բազմութեան աղմուկներէն հեռու՝ կամ երկայն քալելով կը զուարճանար և կամ ծովակին վրայ հանդարտ նաւելով. և այլ երբեմն լերանց մէջ որսալով։ Ակնէց դուրս բոլոր իր զբաղմունքը իր տնական գործերն էին։ Իր տունը՝ կնոջը և երկու չնորհալի մանչ զաւակացը ընկերութեամբ դրախտ մը դարձեր էր, և ամենքը օրերնին գոհ սրտով և ուրախութեամբ կ'անցունէին։

Բայց ինչպէս շատ անգամ կը հանդիպի որ երջանկութեան մէջ գիրենք ապահով կարծող մարդիկ յանկարծ կը թշուառանան, նոյնպէս ալ այս մեր յարգոյ իշխանը յարկարծակի թշուառութեան ժամէ մը զարնուեցաւ, իր սրտին մխիթար խոհական կողակիցն կորնցնելով։ Այս տխուր դէպքիս համար այն մրրկապատ գիշերը քունը և հանգիստը հեռացան իրմէ. վասն զի քաղցր հանգստեան քունն միայն այն աչաց վրայ կ'իջնայ՝ որ թշուառութեան արտասուքը չունին։

Ինչուան խոր գիշերը արթուն կեցող իշխանին աչքերը արցունք թափելէ չէին դադրեր. և այն սաստիկ ցաւը որ սիրտը կը ծածկէր, չէր թողուր որ քուն ըլլայ։ Դադարին մօտ նստած՝ որ մեծ սենեկի մը մէջ դրուած էր սև ծածկոցով

ծածկուած, ցաւալից աչքերը մերթ ընդ մերթ երկինքը կը վերցնէր, իբր թէ միսիթարութիւնը Աստուծմէ խնդրել ուզելով։ Կու լար իր կորուսած երջանկութիւնը՝ որ դագաղին մէջ անշարժ պառկած էր. և յորդառատ արտասուք ալ չէր կրնար իր դառն ցաւերը փարատել։

Գիշերը եկեղեցւոյ զանգակատան ժամացոյցը մէկ զարկաւ. մրրիկ սպառնացող օդը սկսաւ դրդռիլ։ Կայծակները սկսան փայլել ձորոյն մէջ. հետզհետէ ամպոց գոռումն լեռները կը դողացնէր. և հողմերն ալ սաստկապէս փչելով խոռոչներու մէջէն կը սուլէին։ Ճամբաներուն փոշիները սիւնաձև վեր կը բարձրանային. և մինչև այն առեն հանդարտ ծովակն ալէկոծեալ կը ծփար, ու կատաղութեամբ ալիքները ժայռերուն զարնելով՝ կարծես թէ փշրել կ'ուզէր զանոնք։

Բայց կ'երևար թէ իշխանը իր ցաւերովը զբաղած՝ տարերաց խռովութիւնը բանի տեղ չէր դներ. առեն առեն ձեռքը սրտին վրայ կը տանէր չափաւորելու համար արեան սաստիկ ընթացքը, որ կարծես թէ կուրծքը պատռել կ'ուզէր։ Յետոյ ոտք ելլելով կը համբուրէր մեռելին պաղ ճակատը, յիշելով այն տասուերկու տարին որ երջանկաբար և սիրով հետը անցուցեր էր. անոր սիրոյն համար թողեր էր բոլոր աշխարհային ղբօսանքները, և լերանց խորերը եկեր էր առանձնանալու. հիմա անիկայ մահու ահաւոր լռութեամբ դագաղին մէջ կը հանդչէր խաչը ձեռքը բռնած։ Ինք իր ձեռքովը գոցեր էր անոր աչքերը, որ ալ չտեսնային պիտի իր տղաքը, որոնք լալով ողբալով իրենց սիրելի մօրը վրայ՝ վերջապէս քուն եղեր էին ու վրան երազ կը տեսնէին։

« Ո՛վ Աստուած իմ, դուն յանկարծ ամուսինը, ուր է իմ արիութիւնս. թէ որ արիութիւնս հատեր է, գոնէ ուր է մարդկային հոգիս. արդեօք այսպէս չուտով մը ուրիշ մարդու կերպարանք առի։ Վաղուց 'ի վեր գիտեմ թէ այսպիսի բան մը կրնայ պատահիլ, վասն զի մահկանացու ծներ ենք, և մեր կեանքը միշտ կռիւ մըն է ընդդէմ թշուառութեանց։ »

Այս խօսքերը զուրցելով դարձաւ նորէն իր առաջին տեղը, նստաւ աթոռի մը վրայ դագաղին մօտ, և առաջուան պէս ցաւագին կը նայէր մեռելոյն երեսը։ Բայց իր չանքը այն էր որ խելացի մտածութիւններով ինքը զինքը հանդարտեցնէ, և մտացը սփոփանք մը գտնայ։

Եթէ քննելու ըլլանք իշխանին սաստիկ ցաւը՝ որ կնոջը մահուանը համար կը ցուցընէր, արդարև իրաւունք կու տանք իրեն. վասն զի կորուստը անդարմանելի էր։ Վախճանողը ոչ երբեք իր կենացը մէջ երկանը սիրտը վշտացուցեր էր. ուրիշ կանանց պէս ընդունայն բաներու եաևէ չէր ըլլար. ժամանակը դրամի պէս խնայելով կը գործածէր. վայրկեան մը անգործ չէր անցուներ. և կ'աշխատէր այնչափ՝ որչափ վայրկեան մը կ'արժէր։ Մինչդեռ պարապորդ մարդիկ չեն գիտեր ինչպէս առանց ձանձրութեան անցնեն իրենց ժամանակը, ինքը ընդհակառակն առանց ձանձրութիւն մը իմանալու իրեն աշխատասէր բարքովը խաղաղ ժամերը յառաջ կը վարէր։

Իրաւը զուրցելով հիմակուան ատենս մեծ յատկութիւն կը սեպուի չափէն աւելի զեղխութեանց և ղբօսանաց պարապիլը, որով մարդ վերջին տանկութեան կը հասնի. ցաւալի բան։ Թերևսմիտք կ'արգարացնեն զիրենք ըսելով, թէ երբ պարապ ժամանակ ունենանք՝ ան ատեն կը ղբօսնունք չտաղտկանալու համար. բայց պէտք է մտածեն որ այն իրենց պարապութեանը պատուէն է։ Աստուած տեղ մը պարապ թողած չէ, և ոչ իսկ փոքրն կամ անպիտան բան մը ստեղծեր է։ Միայն լուսութեան յարդը ճանչցող առաքինի անձը կրնայ պապանձեցնել ժամանակէն ձանձրացողին բերանը, պարապ երևցած վայրկեաններէ գանձեր շտեմարանելով՝ զրոնք գողը չիկրնար իրմէն գողնալ։

Հիմա կը հարցնեմ ձեզի, որ անձան-
ձրայթ կեանք կ'ուզէք վարել կամ անօ-
գուտ և միատակար խաղերով զբօսնուլ,
արդեօք մահն ալ խաղալիք է։ Աստուած
անոր համար՝ ատեղծեր է մարդը, որ
բոլոր կենացը մէջ չնչին ու անօգուտ
խաղերով անցնէ իր ժամանակը, թէ
անոր համար որ տրվի զԱստուած ճանչ-
նալ և իր ժամանակը աղէկ գործածե-
լով արժանանալ երկնաւոր պարգևին։

Բարեպաշտ իշխանուհին բոլորովին
տարբեր կերպով կը գործածէր իր ժա-
մանակը քան զանոնք՝ որք անփոյթ ըլ-
լալով իրենց կորուսած վայրկեաննե-
րուն՝ դատարկաշրջիկ կեանք մը կ'անցը-
նեն. վասն զի պզտիկուց աղէկ կըր-
թուած էր քրիստոնէական սկզբունք-
ներով և գիտեր ժամանակը լաւ կերպով
գործածելու միջոցները. ուստի մէկէն
շուտով մը հասունացեր էին իր հոգևոր
պտուղներն ալ. զորոնք կրնանք նմանցը-
նել գեղեցիկ վարդի մը որ փշերու մէջ
ծլելով ծաղկելով անոյշ հոտ մը կը բու-
րէ և չքնաղ տեսքովը զամենքը իրեն
կը քաշէ. այսպէս ալ իրեն հոգին աշ-
խարհիս փշերուն մէջ։ Իրեն մահուր-
նէն ետքը բոլոր տունը տակն ու վրայ
եղած էր և ամեն բան երեսի վրայ թո-
ղուած կ'երևար. վասն զի կը պակսեր
տանտիկինը, որ իր արթուն հսկողու-
թեամբը տանը ամեն մտատակարարու-
թիւնը կը լեցնէր։

Երբ մըրկաբեր հողմը սաստիկ փչելով
մութ ամպերը կը պատռէր՝ որ լեռներէն
վար կախուած կ'երևային, և անձրևն ալ
մեծ կաթիլներով պատուհանին ապակի-
ներուն կը զարնէր, ան տեն իշխանը իր
վշտացած սրտին հանգիստ կը փնտռէր,
իր աչքին դիմացը բերելով այն երջա-
նիկ օրերը, որ ազնիւ կողակցին հետ
անցուցեր էին քաղցր միայնութեան
մէջ։ Եւ այնպէս սաստիկ յափշտակուեր
էր անցած գացած բաները մտածելով,
որ ոչ դրան զանգակը կը լսէր և ոչ սան-
դուխէն վեր եկողին կամ սրահին մէջ
պարտողին ձայները. և ահա մէկը քանի
մը անգամ իր սենեկին դուռը զար-
նելէն ետքը՝ բանալով ներս մտաւ, և
քիչ մը ատեն քովը կենալէն ետքը
բսաւ.

— Թողութիւն ըրէ, տէր իմ, որ այս-
պէս ատենէ դուրս քեզի ծանրութիւն
կ'ըլլամ։

Այս խօսքերէն արթնցաւ իշխանը ճա-
կատը չփելով. և հանդարտութեամբ մը
գլուխը կը շարժէր, որպէս թէ ինքն
իրեն կը հարցնէր. Արդեօք ես հոս մի-
նակ չեմ։ Բայց երբոր խնդացաւ թէ իր
հետը խօսողը գեղին ժողովրդապետն
է, մէկէն անոր քովը գնաց, և բարե-
կամաբար ձեռքը բռնելով դադաղը կը
ցուցընէր ու կ'ըսէր տխրադէմ.

— Երբ ասիկայ դիս թողուց, ալ բոլո-
րովին աղքատ ու տնանկ մարդ մը եղայ։

Ծարգոյ քահանայն սրտին ցաւա-
կցութիւնը կերպարանքէն ալ յայտնե-
լով, և իշխանին դողդոջուն ձեռքը կա-
րեկցաբար սեղմելով՝ կամաց կամաց դա-
դաղին մօտեցաւ. և քիչ մը ատեն մե-
ռելին վրայ նայելէն ետքը, բսաւ.

— Աշխարհիս մէջ երբեմն այնպիսի
կորուստ կը պատահի, որ մխիթարա-
կան խօսքերը խոցոտիչ սուր մը կ'ըլլան
ցաւերով դառնացած սրտի մը համար։
Բայց որովհետև ես աղէկ գիտեմ ազնիւ
ամուսնոյդ առաքինութիւնը, վեհմու-
թիւնը և պատուականութիւնը, ես ալ
դիս հիմա անկարող կը ճանչնամ զքեզ
մխիթարելու. սակայն չկայ ճարտար բե-
րան մը որ զքեզ մխիթարէ որչափ այս
աննկճեցնող ընորհալի կերպարանքը։
Ինչպիսի ընորհք և երկնային խաղաղու-
թիւն հանգչած կ'երևին երեսին վրայ։
Ցէր իշխան, ստուգիւ գտած է անիկայ
իր յաւիտենական երջանկութիւնը՝ ո-
րուն կը փափաքէր հասնելու։ Արդէն
իսկ ծանօթ է քեզի՝ որ իր առաղնու-
թեանը ատեն շատ անգամ մտհուանը
վրայ կը խօսէր. և այսպէս միշտ իր
մահը խոկալով և աշխարհիս տաղտուկ-
ներէն հեռի կեանք մը վարելով՝ բարե-
սիրտ կ'ըլլար և ողորմած տնանկաց։
Բայց մահը բարձրացուց հիմա զինքը
իր ճգանց նպատակին, իր առաքինի
գործոցը և առ Աստուած ունեցած յու-
սոյն միջոցաւ։ Իշխանը պատասխանեց.

— Ա՛հ, ուր էր թէ իր կենացը վերջին վայրկեանին հոս գտնուէիր, որ տեսնէիր թէ ինչ անպատմելի երանութեան մէջ էր անոր հոգին. իրաւունք իրրև սուրբ մը մեռաւ:

Ան ատեն ժողովրդապետը տեսնելով որ իշխանը խօսքը լմընցնելէն ետքը խոր բունկ մը հառաչեց, սկսաւ աղդողադոյն ձայնով մը ըսել.

— Որովհետև սուրբ մեռաւ, ինչպէս որ սուրբ ապրեր էր Աստուծոյ և մարդկան առջև, ուրեմն անոր մեռնելովը դու աղքատ չեղար. ան աղնուական գանձը, զոր Աստուած առաւ քեզմէ իր անքննելի կամքը, անիկայ օգնական պիտի ըլլայ քեզի երկնքէն աչխարհիս սուղ ասպարէզին մէջ. այնպիսի աստուածային սիրոյ փափաք մը սրտիդ մէջ պիտի վառէ, որ տրամութիւնդ փարատելով վստահութիւն պիտի ըստանաս դարձեալ օր մը իրեն հետ անդին միանալու:

— Ո՛ հայր, ինչ բան կրնամ ընել, — գոչեց արի իշխանը, այն որ աչխարհային պատերազմներու մէջ անբաւ մարդկանց մահը աներկիւղ տեսած էր. բայց հիմա դագաղի մը քով բոլորովին հեռացեր կորուսեր էր իրմէն այն կորիճ արիութիւնը. — ինչ բան կրնամ ընել, դարձեալ կը հարցներ ինքն իրեն, որ կարենամ նմանիլ այն հրեշտակին՝ որ հոգին Աստուծոյ ձեռքը աւանդեց. ինչ ընեմ որ փոխարէն մը ըլլայ անոր ինծի ցուցած երախտեացը և սիրոյն:

Յարգելի քահանայն հեղձամղձուկ սրտով մը այսպէս պատասխան տուաւ.

— Աղնուազարմ տէր, շատ բան կրնաս ընել. այն հեզահոգի անձը երկու սիրուն զաւկներ թողուց հոս. ինչպէս որ պարզ գիշերուան մէջ աստղերը մեզի կը նային, այսպէս ալ իր մայրական աչքերը երկրնքէն միշտ պիտի նկատեն այս բարի մանկունքս: Հրեշտակը պիտի ժողովէ այս տղոց վարձահատոյց արտասուքը արդեանց բաժակին մէջ: Անոնց մանկական աղօթքը ու բարի վարքը ննջեցեալին փառքը պիտի աւելցնեն: Անիկայ, ինչպէս ըսի, հաւատարմութեամբ կատարեց իր պարտքը աչխարհիս մէջ. և հիմա քու ձեռքդ յանձնուած է մօրէ որբ մնացած տղոց ապագայ երջանկութիւնը կամ թշուառութիւնը: Անոնց բարի դաստիարակութիւն տալով կրնաս անոր սիրոյն փոխարէնը հատուցանել: Ուստի կ'երդուընցնեմ զքեզ այս դագաղին վրայ, որ նախ ամեն բանէ առաջ բարի քրիստոնեայ ընես զանոնք. և ասկէ աւելի ճոխ ժառանգութիւն չես կրնար թողուլ իրենց ապագայ օգտին համար: Քու փորձ կեանքիդ մէջ, տէր իմ, գուցէ ունեցեր ես բաւական առիթ, որով հաստատես այս իմ կարծեացս ստուգութիւնը:

Երբոր այս խօսքերը լսեց իշխանը, մէկէն երեսին գոյնը փոխուեցաւ, միտքը գալով այն ահաւոր քաղաքական խառնուածքը ու փոփոխութիւնքը, զորոնք աչքովը իսկ տեսեր էր 'ի Գաղղիա: Իրրև դժոխային ոգիներ աչքին առջև կը ներկայանային այն այլանդակ ժպտուկենները, որոնք չէ թէ միայն եկեղեցիները և թագաւորական գահը կործանեցին, այլ քակեցին աւրեցին ազնուականաց հին պալատները, խորհրդարանը, քաղաքացւոց տները և ազգատոհմ հիւղերը: Խորունկ կերպով կը մտածէր թէ ինչպէս այն ահաւոր յեղափոխութիւնը՝ միլիոնաւոր մարդիկ յետին թշուառութեան հասուց. և թէ ասոնց պատճառը ոչ արքունեաց ապականութիւնն էր և ոչ տէրութեան գանձին չքաւորութիւնը, այլ փիլիսոփայական ծուռ սկզբունք՝ որոնք երիտասարդաց մտքերը և սրտերը ապականութեան գերի ըրին.

Քանի որ իշխանը այս բաները կը մտածէր՝ սարսափ կու գար վրան. վասն զի իր կրօնասէր հոգին աստիկ կը վշտանար, երբ կը տեսնար հաւատքը ուղի տակ գացած և Աստուծոյ անունը մոռցուած: Եւ յանկարծ ինքիրմէն դուրս ելլելով, ըսաւ.

— Այո, աչխարհս բարի քրիստոնէից կարօտ է, թէ որ իր անկումը չուզենայ տարաձայն կարծեաց աղմկաւ և արիւնահեղ կռիւներով: Յարգոյ տէր, քու

Խնդիրդ այսպիսի սրտաշարժ վայրկենի մէջ վրաս մեծ ազդեցութիւն ըրաւ, և անցած դարձած դէպքերուն ահաւոր պատկերքը աչքիս դիմացը ներկայացուց, այն յեղափոխութիւնը կ'ըսեմ, երբ ամբողջ տէրութիւն մը անաստուածութիւն կը քարոզէր։ Ուրեմն ինչպէս որ առաջ երդուընցուիր զիս այս մօրէ որբ տղաքները քրիստոնեայ ընելու, հիմա ասոր համար կը խնդրեմ քուկին ձեռնտուութիւնդ, որպէս զի առաջադրութիւնս լաւ վախճան մը ունենայ։ Ես երդմամբ կ'ուխտեմ ամեն ջանքս ընելու որ նպատակիս հասնիմ. վկայ ըլլայ այս սուրբ խաչը, զոր մայրերէն լաւագոյնը իր անչնչացած ձեռքին մէջ բռներ է. որուն վրայ ձեռքս դնելով կը խոստանամ քեզի 'ի կատար հասցնել այս բրած ուխտս։

Ա.յս միջոցին երկուքին ալ սիրտը զգացուելով իրարու պլլուեցան, և այնպէս աղնուական դաշինք մը հաստատեցին մօրէ որբ մնացած տղոց դաստիարակութեանը համար։

Կը շարունակուի։

ԱՆԱԳԱՊՂԻՆՁ

Յատկութիւնները. — Տագուկը. — Հնոց անագապղինձ արձանները. — Վանտում հրապարակին կոթողը. — Անագապղինձ արձանաց շինուելուն համար կարեւոր պայմանները. — Թնդանօթից և զանգակաց անագապղինձը։

Սովորաբար պղինձի և անագի, երբեմն ալ ուրիշ զանազան մետաղաց, այսինքն՝ երկաթոյ, ղինկոյ և կապարոյ բաղադրութիւնը անագապղինձ կ'ըսուի։ Հինք անագապղինձը շատ տեսակ բանի կը գործածէին, բայց նշանաւորն է իրենց դիւցազանց և երեւելի արանց անունները, և գարձեալ իրենց նշանաւոր գործերը յաւերժական հրաշակերտներով ապագայից աւանդել։

Անագապղինձը՝ շատ աւելի կարծր է քան զարոյր՝ հատու գործեաց շինուելիքանը գործածուած է. գարձեալ անկէ կը շինէին դրամ, ծնծղայ, արձան, թնդանօթ, զանգակ և ուրիշ ասոնց նման բաներ։

Անագապղինձ ձուլելու արուեստը ամենահին է։ Արիստոտէլ՝ Մտիլոս Լիւդացւոյն կ'ընծայէ ասոր գիւտը, Թէոփրաստ ալ Տելաս փռիւգացւոյն. իսկ արձանաց ձուլումը, որով սկսաւ արուեստս դէպ'ի կատարելագործութիւն դիմել՝ Թէոդորի և Ռէքոս Սամոսացւոյն կ'ընծայուի, որոնք Քրիստոսէ 700 տարի առաջ էին։

Պ. Բէարբըն, նիզակներ և ուրիշ կենտանական հատու գործիներ վերլուծած՝ ու մէջերնին 100ին 10—14 անագ գտած է։ Յետագայ տեղեկութիւններով կերեւայ հասկըցուիլ այս տեսակ ղինուց շինուելիքնին։

Ա. Թէ որ կարմրացնենք անագապղինձը կրակի մէջ, և ապա ցուրտ ջրոյ մէջ մխենք, այնպէս կը կակղանայ, որ ինչուան ճախարակի վրայ կրնանք բանել զայն, մրճոյ տակ ընդլայնել, խարտոցով յղկել, քարով ալ ողորկել։

Բ. Անագապղինձը թէ որ մինչև ցերկարմիր տաքցնելու ըլլանք, և օդոյ մէջ պաղեցնենք, կը պնդանայ և կը կարծրանայ, բայց դիւրաբեկ կ'ըլլայ։ Հաւանական է որ գործաւորք իրենց աչխատութիւնը լմնցնելու համար, ջրով կակղացած անագապղինձին կտորները դարձեալ կը տաքցնէին, օդոյ մէջ կը պաղեցնէին, և անոր պէտք եղած պնդութիւնը կու տային։

Հինք շատ պղինձէ արձաններ շինած են. Հերքուլանոնի մէջ, որ Քրիստոսէ 300 տարի առաջ էր, գտնուած անթիւ անհամար պղինձէ գործերը և ուրիշ ամենագեղեցիկ քանդակներ՝ հաւաստիք են բսածներնուս։ Բայց քաղաքիս պեղածոյ հնութեանց մէջէն իբրև յիշատակաց արժանի՝ կրնանք անուանել նախ այն ոսկեզօծեալ անագապղինձէ ձիոց և կառքի բեկորները՝ որք կը պրճնէին Ադրիանոսի յհեհնին մօտ եղած թէատրոնին գլխաւոր դուռը, և փորոնէ որմերուն վրայ ներոնի և գերմանիկոսի